

דף קכו.

עין משפט א.

ח"מ סימן רעה פעיף ז
עיין לעיל דף קכד: עין משפט א

עין משפט ב.ג.

ח"מ סימן רעה פעיף ט

ט יא. במה דברים אמורים בלא מיחה הבכור אבל במיחה באחיו ואמר בפני שנים לא שאני מוחל על חלק הבכורה אני חולק בחלק הנכסים בשוה, הרי זה מחאה ולא ויתר בשאר הנכסים ז. מחה בענבים וחילק עמהם בזיתים בשוה הרי ויתר בשאר הנכסים שמחאתו על דבר אחר היתה.

עין משפט ד.ה.

ח"מ סימן רעה פעיף ח

ח י. בכור שמכר חלק הבכורה קודם החלוקה ממכרו קיים, מפני שיש לבכור חלק הבכורה קודם החלוקה ק. וע"כ אם חלק עם אחיו במקצת נכסים בין בקרקע בין במטלטלין ונטל בניהם חלק כפשוט הרי זה ויתר ומחל בכל הנכסים ואינו נוטל בשאר אלא כפשוט.

ז. מימרא דרב הונא אמר רב אסי שם ב"ב קכ"ו ע"א וכפירוש רשב"ם שם ד"ה אבל דרכום.

ועיין בפעמוני זהב דה"ה אחד השותפין שחלק עם חבירו ולא עירער ליטול כל חלקו בריוח, דהוי כאילו מחל, ואפי' תפס אח"כ מוציאין מידו ע"ש. ק. מב"ב קכ"ו ע"ב והלכתא וכו'. ואע"ג דהתורה קראה לו מתנה שנאמר "לתת לו פי שנים", והמתנה עד שלא הגיעה לידו אינה מתנה, וע"כ יכול אדם לסלק עצמו ממתנה וכן לא לפרוע לבע"ח הבכור מחלק הבכור כמ"ש בסעיף י', כל זה בגילה דעתו הבכור שלא ניחא לו בזה לא זכה בחלק הבכורה בעל כורחו, אבל זה שמכר חלק בכורתו וגילה דעתו שניחא לו בחלק הבכורה, זכה בו ויכול למוכרו. סמ"ע ס"ק כ"ד.

דף קכו :

עין משפט א.

ח"מ סימן רעה פעיף ח

עיין בסעיף הקודם

עין משפט ב.

ח"מ סימן רפא פעיף א

א. אין אדם יכול להוריש מי שאינו ראוי ליורשו, ולא לעקור הירושה מהיורש^ר בין שציוה כשהוא בריא או שכיב מרע בין בכתב או בע"פ.

וע"כ האומר איש פלוני בכורי לא יטול פי שנים, או איש פלוני בני לא ירש עם אחיו לא אמר כלום^ש.

איש פלוני ירשני במקום שיש לו בת, או בתי תירשני במקום שיש לו בן לא אמר כלום.

ב. היו לו יורשים רבים כגון הרבה בנים או אחים או בנות ואמר כשהוא שכיב מרע^ת פלוני אחי ירשני מכלל אחי, או בתי תירשני מכלל בנותי או שריבה לאחד ומיעט לאחר^א דבריו קיימים בין שאמר בכתב^ב

ר. רמב"ם פ"ו מנחלות הלכה א' והוא ממשנה ב"ב ק"ל ע"א ומוסכם מן התנאים שכל שאמר בלשון ירושה על מי שאינו ראוי ליורשו לא אמר כלום. באר הגולה אות א'.

ואפי' בשכיב מרע אין יכול לעקור ירושה. סמ"ע ס"ק ב'. ובפעמוני זה הביא שגם במטלטלין ולא רק בקרקעות שייך איסור לעקור ירושה מן התורה, ועוד כתב שאין לנדות מי שהעביר ירושה מיורשיו מדלא נמנה עם כ"ד דברים שמנדים עליהם. גם כתב במי שהוריש ממונו למי שאין ראוי ליורשו אבל התנה שאם יהיו בניו של המוריש נוהגים כשורה יחזור להם גם בכך עובר איסור הואיל ומניעת דבר זה משום שאסור לעקור נחלה דאורייתא. ועוד אפי' להניח איזה דבר משום ירושה דאורייתא והשאר יעשה בו מה שלבו חפץ אסור דגם אם לא יהיה בנו נוהג כשורה או נוהג כשורה, אפשר בכך בנו עד סוף כל הדורות שינהג אחרת. עוד כתב הרב דאם ציוה שבן בנו ירש אותו במקום שיש לו בן דלא מהני והוא מהכנה"ג.

ש. שם במשנה קכ"ו ע"ב וק"ל ע"א.

ת. דוקא בשכיב מרע שיכול לומר בלשון ירושה ולא בבריא, וכ"כ הטור בשם רב האי גאון. סמ"ע ס"ק ב'.

א. כך הוסיף הרמ"א והוא מרשב"ם ב"ב קכ"ו ע"ב ד"ה ואם אמר. ועיין בסעיף ו' בשו"ע ובגאון שם אות י"ח שכתב דאם יש בכור והשוה אותו עם הפשוט לא אמר כלום כמבואר בסעיף ו' וכאן איירי באין בכור, ע"ש.

ב. דרק בבן ובכתב אמרינן שעשה אותו אפוטרופוס כמבואר בסוף הסעיף, ובסי' רמ"ו.

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלחדר שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477 email: minchat.aaa@gmail.com

או בע"פ.

א ג. היו לו בנים רבים ואמר בני פלוני ירשני לבדו אם אמר זאת בע"פ דבריו קיימים^ג, אבל כתב כל נכסיו לבנו לא עשאו אלא אפוטרופוס כמו שנתבאר בסי' רמ"ו סעיף ד'.

עין משפט ג.ד. חו"מ סימן רפא סעיף ז

ז ט. אין הדברים הללו אמורים אלא כשאמר בלשון ירושה, אבל אם אמר בלשון מתנה דבריו קיימים^ד, וע"כ המחלק נכסיו על פיו כשהוא שכיב מרע וריבה לאחד ומיעט לאחר והשוה להם הבכור, או נתן למי שאינו ראוי ליורשו דבריו קיימים, ואם אמר משום ירושה לא אמר כלום.

י. כתב בין בתחילה בין בסוף בין באמצע משום מתנה אע"פ שהזכיר לשון ירושה בהתחלה ובסוף דבריו קיימים^ה. וע"כ אם היו ג' שדות לשלשה יורשים ואמר יירש פלוני שדה פלונית ותינתן שדה פלונית לפלוני ויירש פלוני שדה פלונית קנו כולם, אע"פ שזה שאמר לו בלשון ירושה אינו זה שאמר לו בלשון מתנה^ו. ובלבד שלא ישהה בין אמירה לאמירה יותר מכדי דיבור, אבל שהה צריך שיהיה לשון מתנה מעורב בשלושתן^ז.

* נתן ג' השדות לאדם אחד אחת בלשון ירושה ואחת בלשון מתנה ואחת בלשון ירושה אפי' יותר מכדי דיבור מהני, וה"ה בשדה אחת לג' בני

- ג. כתב ה"ה שם בהלכה ב' דחילוק זה הוא מוכרח דלא תיקשי מה שקי"ל בדף קל"א ע"ב דהכותב כל נכסיו לבנו לא עשאו אלא אפוטרופוס, וכמבואר בסי' רמ"ו סעיף ד'.
 - ולדעת מר"ן רק בבנו אמרינן שעשאו אפוטרופוס ולא בבתו, ובבנו אין חילוק בין כתב לו בלשון ירושה או מתנה הרי הוא רק אפוטרופוס, אבל לדעת הרמ"ה והרא"ש אינו כן דאפי' בבת עשה אותה אפוטרופוס, וכמו שכתב הרמ"א בסי' רמ"ו סעיף ו'. סמ"ע ס"ק ג'.
 - ד. רמב"ם פ"ו מנחלות הלכה ה' מב"ב קכ"ו ע"ב במשנה.
 - ה. שם בגמ' קכ"ט ע"א כי אתא רב דימי.
 - ו. מסקנת הגמ' שם בע"ב.
 - ז. וכ"ש אם אמר לשון מתנה בהתחלה, כ"כ ה"ה שם בהלכה ו'.
- וכדי דיבור כדי שאילת שלום תלמיד לרב.

אדם. וי"א שצריך שיאמר ותינתן עם וא"ו החיבור אחרי לשון ירושה, אבל אמר תינתן בלי וא"ו החיבור לא מהני גם אחרי לשון ירושה ^ח.

* הכותב לבתו שתקח לאחר מותו כחצי חלק זכר דינו כירושה בעלמא, ובע"ח וכתובה קודמין למתנה זו ^ט, וכך בעישור נכסי הבת.

כל ימי חיי הנותן יכול למכור הנכסים אע"פ שכתב לה מהיום ולאחר מיתה, ואין הבת נוטלת אלא בנכסים שהיו לו בשעת נתינה אבל לא שהיו לו אח"כ דאין אדם יכול להקנות דבר שלא בא לעולם.

* מיהו מה שנוהגים עכשיו לכתוב שטר חוב לבתו ומתנה שאם יתנו לבתו חלק חצי זכר יפטר מהחוב כלפיה, צריך ליתן לה בכל אשר לו דעיקר הוא החוב ^י, ולכן צריך לקיים תנאו או ישלמו החוב וכן המנהג.

* כתב לבתו שטר חצי זכר וכתב לה ויוצאי חלציה ^כ, הרי בנותיה ובניה נוטלים בשוה הואיל ולא כתב "יורשיה" יוצאי חלציה.

* התנה שלא יהיה לבתו חלק בספרים, ואח"כ אביה הלוח על הספרים ומסרם במשכון בשעת הלואתו ^ל כיון שאין הבעל חוב קונה משכון בכה"ג יש לבת חלק בספרים אלו ^מ.

עין משפט ה. אה"ע סימן לה פניף ה

ה ז. התנה עמה בשעת הקידושין שלא יהיה לה שאר כסות, תנאו קיים.

ה. כ"כ הנ"י בשם הרשב"א.

ט. פירוש אע"ג דאין בע"ח וכתובה גובין ממטלטלין שנותן הלוח במתנה לאחרים, ואפי' מקרקע כשהמלוה היתה בע"פ, שאני הכא שלא היתה מתנה גמורה לבתו, אלא שתיטול היא בנכסיו לאחר מותו כחצי אחד מבניו הזכרים, ומשום כך דינה כירושה. סמ"ע ס"ק י"ב.

י. מיהו דין החוב הזה כירושה שגובין תחילה הבעל חוב וכתובת אשה מנכסיו. סמ"ע ס"ק י"ד.

כ. כמ"ש בשמות א'-ה' "כל יוצאי ירך יעקב", גאון אות כ"ט. וכולם נכללים.

ל. כך פירש בסמ"ע ס"ק ט"ו דברי הרמ"א.

מ. הגם שהתנה שלא יהיה לה חלק בספרים אנו אומרים שכוונתו באותם ספרים שרוצה לקיימן לעצמו אבל לא בספרים שמסתחר בהם ונותן אותם למשכון וע"כ יש לה חלק בהם. ועיין בתשובת שבות יעקב ח"ב סי' קכ"א.

אבל אם התנה על העונה תנאו בטל^ז, שכל המתנה על מש"כ בתורה ואינו של ממון, תנאו בטל^ט. וי"א דכל מה שתיקון רבנן הוי כמו שכתוב בתורה ואם התנה עליו תנאו בטל^ע.

אה"ע סימן סט פעיף ז

ט. סילוק מירושתה מהני רק אחרי שאירסה וקודם שנישאה, דלאחר שנישאה לא מהני סילוק^פ אפי' בקנין, שאין אדם יכול להסתלק ממה שראוי לירש מעכשיו, ולפני האירוסין אין לה שייכות עמו אלא רק אחרי האירוסין דאגידה ביה קצת מועיל הסילוק.

י. הגה: אין לך אשה כשרה בנשים^צ אלא מי שעושה רצון בעלה.

עין משפט ו.ז.ז. חו"מ סימן רעז פעיף יג

יג. שמעו אותו עדים שאמר פלוני בני בכורי הוא הרי זה נוטל פי שנים על פיהם, אבל שמעו אותו אמר בני פלוני בכור^ק הוא, אינו נוטל על פי זה חלק הבכורה דשמא אמר בכור לאמו הוא.

עין משפט ט. חו"מ סימן רעז פעיף ד

ד. בכור שנולד טומטום ואח"כ נקרע ונמצא זכר אינו נוטל פי שנים, וכן פשוט שנולד טומטום ונקרע ונמצא זכר אינו ממעט בחלק

ג. כמ"ש הר"ן דצערא דגופא לא ניתן למחילה, ולכן בטל.

ס. כתובות כ"ז בברייתא. ובמציעא צ"ד ע"א וכו"י.

ע. הגהות מיימוניות ריש דכותב, כמ"ש בכתובות פ"ד ע"א, ועיין בהגר"א.

פ. וע"כ בנישואים שניים שעושים תנאים בניהם שהבעל לא ירש אותה מתנים וכותבים בניהם בין הקידושין לנישואין. עיין ח"מ ס"ק י"ב וצ"ע איך מהני היום כשהבעל יורש אשתו ויש דברים הראויים לבוא שהוא לא יורש, ובניה רוצים להקנותם לאביהם, דהרי לא מהני סילוק אפי' בקנין, וצ"ל המקנים אותם בלשון חיוב ולא סילוק וכך הוא בפ"ת ס"ק ג' בסופו ע"ש.

צ. הגהות מיימוניות מתנא דבי אליהו.

ק. מימרא דרב יוסף ב"ב קכ"ו ע"ב. ואם אמר דברים שמוכיחים שהתכוון לבכור מן האב כגון שאמר בכור הוא ורוקו מרפא חולי עינים והדבר ידוע שרק בכור מאב רוקו מרפא חולי העינים ולא בכור מאם הרי זה נוטל פי שנים על פיו. שם מעובדא לקמיה דר' חנינא.

הבכורה שנאמר וילדו לו בנים עד שיהיה בן משעת לידה ר. כיצד אינו ממעט בחלק הבכורה היה לו בן בכור ושני בנים פשוטים וזה הטומטום שנקרע ונמצא זכר. הרי הבכור נוטל רביע הממון בחלק הבכורה כאילו אין עמו רק שני פשוטים, ושלושת רבעים הנותרים מחלקים בניהם שוה בשוה הבכור ושני הפשוטים והטומטום.

ר. מב"ב קכ"ו ע"ב ומימרא דאמימר שם בריש קכ"ז. ונלמד מהכתוב "והיה הבן הבכור", שהיה בן משעת הויה דהיינו משעת לידה. סמ"ע ס"ק ח'.